

„Пјесма о биографији друга Тита“ дио је ратне, револуци-
онарне биографије самог пјесника — свака је строфа лични од-
говор непријатељима слободе, свака ријеч убојни глас. У стиху
„Тито — то смо ми сви“ ваља видјети и пјесника — он је чести-
ца тога „сви“, а пјесмом проговара „и војска и земља и гора“.

Сличне су и збирке „Пркосне строфе“ и „Артикулисана ри-
јеч“. И у њима је увијек он, Зоговић — од интима, од сјете и
чежње, од „јаблана под прозором“ до широке скале мотива из
разних времена и крајева. Ту у соби младог боника расте шума
росом опрана; из сјећања и стихова шуме метохијске кише и
тутње возови и једна мајка „чека лето и студенте“; кроз мла-
дост пјесникову бију копитима црне коњице, па мјесец над Алба-
нијом бива „крвав бајонет“, па се „заувијек смјештају у сјећа-
њу“ битке на Сутјесци и под Москвом; из стихова и живота пје-
сникова не одлазе предратни и ратни саборци и непрекидно хи-
тају некуд стихови-курури и хучи Ганг из шума бенгалских,
а стихови болују с пјесником љубави и патње и осаме и пишу
се похвала грабу и инструкција маслини. . . И свуд је оно бурно
вријеме у пјеснику и свуд пјесник у времену и све то речено је
његовски искрено, бритко и пркосно.

О „Књажеској канцеларији“ Зоговић каже: „Укратко, у
цијелом циклусу нема ниједне пјесме иза које или у којој, у
овој или оној форми, не стоји историјска стварност или писани
документ“. Могло би се додати: нема ниједне пјесме иза које
не стоји Зоговић сав — његова непризивна осуда тираније и не-
чојства.

И у књигама његове прозе налази се биографско у ужем
смислу (доживљено, виђено и слично). То су и мотиви о догађа-
јима и људима за које се везао „по чувењу“, па их је онда —
уз неспутану мјеру творачке слободе — обликовао, дограђивао,
давао им пунију и дубљу смисао и особену љепоту (описима, бо-
гатом лексиком, смиреним и мудрим казивањем).

У књижевнокритичкој есејистици и полемичким написима
Зоговић је сав од нерва, од стамена става, од бритке ријечи. И
ту је — ако се пође од његова поимања биографског у литера-
тури и од самог дјела — дио пјесниковог животописа, никад сми-
реног, никад равнодушног.

Уопште узев, историјско и непосредно доживљено вријеме
преламало се на особен начин кроз видике Радована Зоговића,
а умјетнички се остваривало у његовим стиховима, у есејистич-
кој и приповједачкој прози.

Дакле, писати за Зоговића је значило — дисати са својим
вијеком, а осјећати и мислити знатно шире.

* *
*

Жанровски богато и веома значајно дјело Радована Зоги-
вића изискује потребу да се о њему говори исцрпније и свестра-

није него досад и да у томе узме учешћа већи број аутора, наших и страних. Управо из те потребе настао је овај зборник.

Смисао и вриједност свако сабраних радова о књижевнику Зоговићу може се процијенјивати са више страна. Основно је, ипак, што су овдје на окупу нови, досад необјављени прилози, писани о умјетнику чије је дјело заокружено. То је, дакле, нов и широко заснован допринос освјетљавању дјела нашега знаменитог савременика.

Управо стога ваља нагласити разлику између многих ранијих написа о Зоговићевом стваралаштву у његовом току (прикази, осврти, разни полемички текстови, поједини огледи и слично) и радова у којима се досеже до аналитичко-критичких синтеза о цјелини Зоговићевог разноврсног стваралаштва — о његовој поезији, особинама приповједача, дометима у есејистици, и о његовој поезици.

У зборнику је видно настојање да се повежу многи сложени токови Зоговићева дјела, да се студиозно проговори о његовом опусу. То се тежило приликом конципирања зборника, на то су усмјерени и прилози бројних аутора, међу њима и оних који су обрађивали теме по слободном избору.

Ако се ово има у виду, могло би се рећи да зборник (наравно, уз све остале написе о овом писцу) може бити својеврсно свједочење савременика о одликама и дометима Зоговићевог књижевног дјела, тако и толико личног, тако и толико творачки аутобиографског. Притом ваља обратити пажњу на чињеницу да у овом свједочењу учествују аутори који припадају различитим генерацијама, народима и земљама. Њихови ће прилози, надамо се, пружити будућим оцјењивачима књижевног доприноса Радована Зоговића потпунији увид у анализе и оцјене пјесникових савременика.

Осим тога, за вријеме бурних мијена и токова у садашњем књижевном животу корисно је снимити бар сегмент тих кретања, с погледом на једног изразитог писца као што је Зоговић.

Уопште узев, претензије овог зборника нијесу усмјерене ка изрицању коначних оцјена (оцјене, вјероватно, никад нијесу и не могу бити коначне). Но, може се претпоставити да ће неке анализе и закључке из овог зборника прихватити ближа или даља будућност. Времену које долази нудимо, дакле, анализе, оцјене и сјећања наших и страних аутора. Ваља напоменути да нека од тих сјећања доносе и фактографске детаље, драгоцене за потпуније сагледавање времена, живота и дјела пјесникова, као и за освјетљавање порука и његових одјека у страним књижевним круговима.

И може се рећи, најзад: пошто је пјесник, за живота, писао своју творачку аутобиографију, овом се књигом дају прилози за књижевну биографију Радована Зоговића.

